

Migratie in cijfers en in rechten

2023 | Katern uit het jaarverslag

Nationaliteit

Inleiding

Zoals elk jaar leert deze katern hoeveel personen er Belg zijn geworden via de verschillende procedures voor de verwerving van de nationaliteit – toekenning, verklaring en naturalisatie (statistisch verwaarloosbaar). Bij de analyse van de cijfers wordt er een vergelijking gemaakt tussen 2022 en 2021. Die analyse werpt ook een licht op de verdeling naar geslacht bij de verschillende gevallen van nationaliteitsverklaringen. Zo blijkt dat vrouwen ondervetegenwoordigd zijn in situaties waarin economische participatie als noodzakelijke voorwaarde wordt gesteld. In deze katern worden daarnaast twee zaken geanalyseerd waarin het Grondwettelijk Hof een einde heeft gemaakt aan discriminatie bij de toegang tot het staatsburgerschap: in de eerste plaats voor sommige analfabeten, en vervolgens voor ouders – vooral vrouwen – die het ouderschapsverlof opnemen waar zij recht op hebben. Dat vormt meteen een aanzet om in nationaliteitsprocedures meer rekening te houden met de belangen van kinderen. Maar eerst worden er in deze inleiding kort een aantal recente ontwikkelingen besproken.

Nieuwe bevoegdheid van het parket voor staatloze kinderen geboren in België en Centrale Autoriteit inzake nationaliteit

Het Wetboek van de Belgische nationaliteit (hierna: “WBN”), dat sinds 2018 ongewijzigd was, werd eind 2022 discreet gewijzigd door een verzamelwet¹. De wijzigingen zijn evenwel niet verwaarloosbaar. Artikel 10 van het WBN bepaalt dat een kind dat in België geboren wordt en dat “geen andere nationaliteit bezit” op gelijk welk ogenblik voor de leeftijd van achttien jaar Belg is. Deze formulering bevestigt dat het niet nodig is dat een kind door een rechtbank als staatloos wordt erkend om Belg te zijn.² De wet bepaalt nu dat de wettelijke vertegenwoordiger van het kind alle nuttige documenten waarover hij beschikt afgeeft aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de geboorteplaats van het kind (en niet van de woonplaats, in tegenstelling tot wat bij alle andere procedures het geval is) en dat die ambtenaar in geval van twijfel over het ontbreken van een nationaliteit bij een kind het advies van de procureur des Konings inwint. Dat advies moet “op korte termijn” worden verstrekt, zonder vermelding van een maximale tijdslimiet of van een beroep voor de rechtbank.

Bovendien bepaalt artikel 24*bis* van het WBN dat het College van procureurs-generaal bindende richtlijnen kan vaststellen voor leden van het parket over “de wijze waarop het parket (...) het onderzoek verricht met het oog op het verlenen van een advies”, en daarvoor indien nodig een beroep kan doen op de politiediensten onder zijn gezag.

Bovendien geeft artikel 24*ter* van het WBN een wettelijke omkadering aan de Dienst Nationaliteit van de FOD Justitie, die sinds lang niet-bindende adviezen formuleert in nationaliteitskwesies en die nu omgedoopt is tot de “Centrale Autoriteit inzake nationaliteit”. De wet bepaalt dat deze Autoriteit niet bevoegd is wanneer het parket kan of moet worden gevraagd om een advies uit te brengen, zoals sinds kort het geval is voor staatloze kinderen die geboren zijn in België. Daarnaast wordt er bepaald dat deze adviezen worden verleend “op vraag van de ambtenaar van de burgerlijke stand of de houder van het bevolkings-, vreemdelingen- of wachtregister”.

¹ Art. 10, 24*bis* en 24*ter* van het WBN, gewijzigd bij de wet van 6 december 2022 om justitie menselijker, sneller en straffer te maken II*bis* (art. 45-48).

² Doc. Kamer 55 nr. 2824/1, p. 29.

In de praktijk werd dat advies tot nu toe evenwel ook rechtstreeks gevraagd door de betrokkene, zijn advocaat of een ondersteunende dienst. De FOD Justitie geeft aan dat hij daarvoor geen rechtsgrondslag meer heeft en over individuele dossiers alleen nog adviezen zal uitbrengen op verzoek van de ambtenaar van de burgerlijke stand (gemeenten) of van Belgische consulaten in het buitenland.³ Myria betreurt dat alleen de (lokale en consulaire) autoriteiten om advies kunnen vragen aan deskundigen van de overheidsdienst en dat zoiets ontzegd wordt aan de voornaamste betrokkenen en de actoren die hen begeleiden. Deze beperking leidt ook tot meer gerechtelijke procedures die vroeger konden worden voorkomen. Niet zelden immers verstrekte een gemeentebestuur of een consulaire post uiteindelijk een Belgisch identiteitsdocument dat aanvankelijk werd geweigerd na een advies van de FOD Justitie dat door de betrokkene was gevraagd, ook wanneer de autoriteit had geweigerd om dat niet-bindende advies zelf te vragen. Wanneer de lokale of consulaire autoriteit weigert om een dergelijk advies te vragen, rest de betrokkene voortaan geen andere optie dan een gerechtelijke procedure, met alle kosten die zoiets met zich meebrengt voor de eisers en voor de gemeenschap.

AANBEVELING

Myria beveelt aan dat de wetgever artikel 24ter van het WNB wijzigt zodat het niet-bindende advies van de Centrale Autoriteit inzake nationaliteit ook kan worden aangevraagd door de betrokken personen en de professionele actoren die hen begeleiden (advocaten, maatschappelijk werkers ...).

Het onthaaltraject van de COCOF staat nu open voor alle vreemdelingen

In 2022 werd de toegang tot het onthaaltraject dat door de instellingen van de Franse Gemeenschap in Brussel (COCOF) wordt georganiseerd uitgebreid tot alle vreemdelingen met een verblijfstitel van meer dan drie maanden.⁴ Voordien was dat traject voorbehouden aan "nieuwkomers" die minder dan drie jaar wettelijk in België verbleven, waardoor bepaalde categorieën vreemdelingen hun maatschappelijke integratie niet konden bewijzen en zo van het staatsburgerschap werden uitgesloten. Sinds 2018 kan de maatschappelijke integratie alleen worden bewezen door het "traject" en niet langer door het volgen van een eenvoudige "inburgeringscursus". Myria juicht de opheffing van deze beperking toe, die overigens niet bestond in Vlaanderen en Wallonië, noch bij het Brusselse traject georganiseerd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC).⁵

De wet moet voorzien in een haalbare beroepstermijn in geval van vervallenverklaring van de nationaliteit bij verstek door het hof van beroep

Volgens het Grondwettelijk Hof schendt een termijn van acht dagen om verzet aan te tekenen, die begint te lopen vanaf de bekendmaking in het Belgisch Staatsblad en in twee bladen uitgegeven in de provincie van de vervallenverklaring van de nationaliteit door het hof van beroep, het recht op toegang tot een rechter zoals verankerd in artikel 13 van de Grondwet. Zoals het Hof opmerkt: "Van een individu kan niet redelijkerwijs worden verwacht dat hij dagelijks het *Belgisch Staatsblad* leest om te vernemen of hij van zijn Belgische nationaliteit vervallen werd verklaard".⁶ Tegelijk acht het Hof het op zich niet discriminerend om in een andere beroepstermijn te voorzien indien de vervallenverklaring tegelijk met een strafrechtelijke veroordeling (15 dagen) wordt uitgesproken door de strafrechter, of in een burgerlijke procedure (8 dagen) door het hof van beroep.⁷ Het Wetboek moet daarom worden gewijzigd om te voorzien in een beroepster-

³ Informatie die aan Myria werd meegedeeld door de Centrale Autoriteit inzake nationaliteit van de FOD Justitie, augustus 2023.

⁴ COCOF-decreet van 18 juli 2013 betreffende het onthaal- en begeleidingstraject voor nieuwkomers en vreemdelingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, gewijzigd bij het COCOF-decreet van 10 juni 2022 (BS 2 december 2022).

⁵ Voor een schets van de context, zie Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2021*, *katern Nationaliteit*, pp. 6-7.

⁶ GwH, *arrest nr. 13/2023* van 26 januari 2023, paragraaf B.17.

⁷ GwH, *arrest nr. 13/2023* van 26 januari 2023, paragraaf B.14.

mijn die het mogelijk maakt om verzet aan te tekenen onder goede omstandigheden. Volgens Myria mag de termijn niet beginnen te lopen voordat de betrokkene daadwerkelijk kennis heeft genomen van de beslissing.

De wet moet voorzien in een beroepsmogelijkheid voor een minderjarig kind dat de Belgische nationaliteit verliest na het wegvallen van zijn afstammingsband met de Belgische ouder

Volgens het Grondwettelijk Hof is het op zich niet discriminerend om te bepalen dat een kind jonger dan 18 jaar van rechtswege zijn Belgische nationaliteit verliest als de afstamming met de Belgische ouder wegens frauduleuze erkenning wegvalt, terwijl hij deze nationaliteit wel zou behouden als hij meerderjarig was.⁸ In dat geval moet het kind evenwel naar behoren in kennis worden gesteld van het verlies van de nationaliteit en moet het zich tot de rechter kunnen wenden om dat te betwisten, zoals het Hof van Justitie van de EU in een soortgelijke zaak heeft geoordeeld.⁹ Het Grondwettelijk Hof stelt dat “het kind niet verantwoordelijk is voor het feit dat zijn ouders bij de geboorte op frauduleuze wijze, om redenen van verblijf, de toekenning van de Belgische nationaliteit hebben bewerkstelligd”.¹⁰ De rechter moet onderzoeken of het verlies van de nationaliteit geen buitensporige gevolgen heeft voor het privé- en gezinsleven en de persoonlijke ontwikkeling van het kind, rekening houdend met het risico van staatloosheid en de mogelijkheden tot wettig verblijf nu hij een vreemdeling is. Bij dat onderzoek moet het belang van het kind voor de rechter de eerste overweging zijn, zoals vereist door artikel 22bis, lid 4 van de Grondwet. Het ontbreken van de mogelijkheid tot beroep waarin het WBN voorziet is in strijd met de Grondwet. De wetgever is daarom verplicht om in een dergelijk beroep te voorzien in artikel 8 §4 van het WBN.

Myria vindt dat niet alleen kinderen, maar iedereen die zijn nationaliteit verliest toegang moet hebben tot een effectief rechtsmiddel om de impact van een dergelijk verlies op zijn grondrechten te beteugelen.

AANBEVELING

Myria beveelt aan dat de wetgever voorziet in correcte informatie voor de betrokkenen bij verlies of vervallenverklaring van de nationaliteit en in een effectief rechtsmiddel in alle gevallen van verlies en vervallenverklaring waarnaar er wordt verwezen in het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

Volgens het Hof van Cassatie is de lijst van gewichtige feiten eigen aan de persoon limitatief

In juni 2022 oordeelde het Hof van Cassatie dat de lijst van gewichtige feiten eigen aan de persoon in het WBN en het KB van 14 januari 2013 limitatief was.¹¹ Het parket kan zich dus niet langer beroepen op feiten die niet op de lijst staan, bijvoorbeeld voor minder gewichtige feiten zoals gewone overtredingen.

8 GwH, [arrest nr. 12/2023](#) van 19 januari 2023, paragraaf B.7.2.

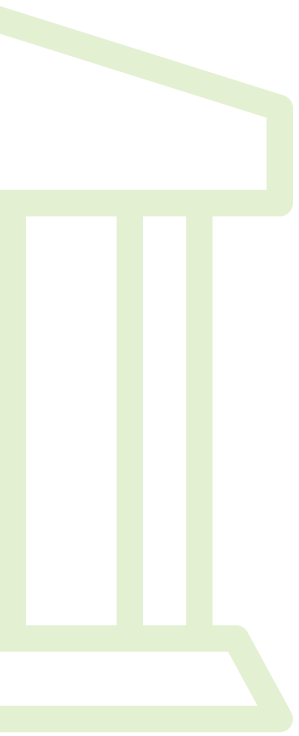
9 HvJ, 12 maart 2019, *Tjebbes e.a.*, C-221/17, § 40-47.

10 GwH, [arrest nr. 12/2023](#) van 19 januari 2023, paragraaf B.8.2.

11 Cass., 17 juni 2022, C.20.0448.F. Dit arrest van zeven rechters (FR en NL) is in tegenspraak met een eerder arrest van drie rechters, die van mening waren dat de lijst niet exhaustief was (Cass., 24 oktober 2019, C.19.0159.N). Deze lijst bevat negen soorten feiten: vier volgens art. 1 §2, 4° van het WBN en vijf volgens art. 2 van het KB van 14 januari 2013.

Myria focust in deze katern op ...

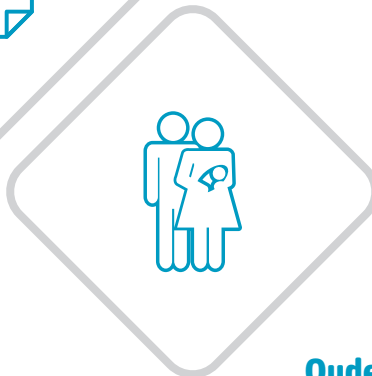

**De verwerving van de
Belgische nationaliteit**
in cijfers | pg. 8

**De verdeling volgens
geslacht van nieuwe
Belgen volgens
de verschillende
categorieën van
nationaliteits-
verklaring** | pg. 11

**Het Grondwettelijk
Hof stelt dat bepaalde
analfabeten toegang
moeten krijgen
tot de Belgische
nationaliteit** | pg. 12

**Ouders die
ouderschapsverlof
opnemen mogen
daardoor niet worden
benadeeld bij hun
toegang tot de
nationaliteit** | pg. 14

Verwerving van de Belgische nationaliteit in cijfers

De nationaliteitsregelgeving is vastgelegd in het Wetboek van de Belgische nationaliteit (WBN) en is sinds 2013 grondig hervormd. De recente tendensen worden in deze katern op twee manieren in kaart gebracht, met name via:

- de demografische kenmerken van de nieuwe Belgen, gebaseerd op gegevens afkomstig van Statbel;

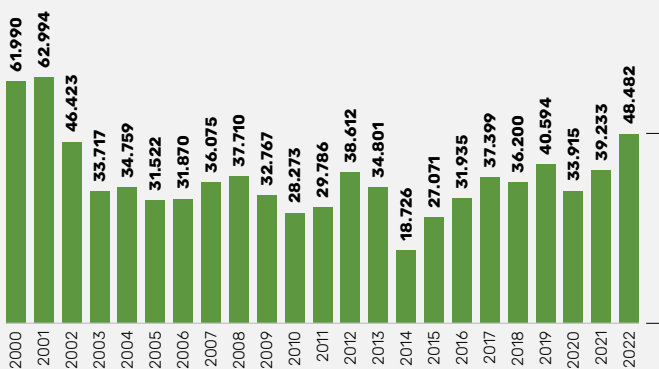
- de wettelijke procedures waarmee men de Belgische nationaliteit verwert, gebaseerd op gegevens uit het Rijksregister.

Die beide bronnen worden in deze katern gebruikt omdat de informatie daaruit complementair is. De totaalcijfers van deze bronnen verschillen evenwel licht.

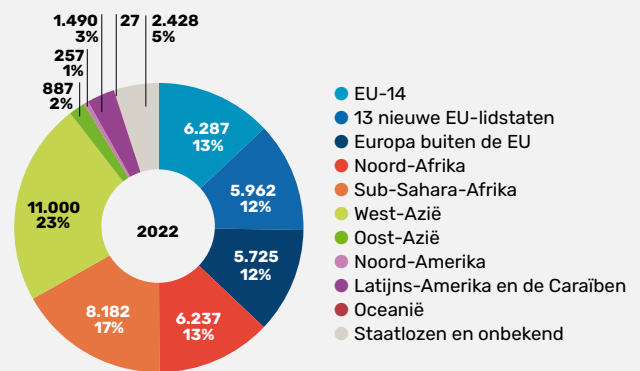
Herkomst van de nieuwe Belgen

48.482 personen hebben in 2022 de Belgische nationaliteit verworven, 24% meer dan in 2021 maar minder dan tijdens de piek in het begin van de eeuw

Evolutie van het aantal vreemdelingen die Belg zijn geworden

Verdeling van de herkomstregio's van de personen die in 2022 de Belgische nationaliteit hebben verworven

Voornaamste herkomstnationaliteiten van de personen die in 2022 de Belgische nationaliteit hebben verworven

	2021	2022	% in 2022	Evolutie tussen 2021 en 2022
Marokko	3.698	4.842	10%	↗ x 1,3
Syrië	3.385	3.615	8%	↗ x 1,1
Roemenië	1.968	2.791	6%	↗ x 1,4
Irak	1.891	2.001	4%	↗ x 1,1
Afghanistan	1.460	1.979	4%	↗ x 1,4
Turkije	911	1.797	4%	↗ x 2,0
Polen	1.064	1.727	4%	↗ x 1,6
Italië	1.229	1.536	3%	↗ x 1,2
Nederland	1.040	1.433	3%	↗ x 1,4
DR Congo	1.240	1.384	3%	↗ x 1,1
Kameroen	1.196	1.266	3%	↗ x 1,1
Frankrijk	1.038	1.225	3%	↗ x 1,2
Guinee	790	1.069	2%	↗ x 1,4
Rusland	798	1.047	2%	↗ x 1,3
Spanje	716	925	2%	↗ x 1,3

» Voor meer informatie over de Belgen van Syrische en Iraakse origine: zie Myria, Migratie in cijfers en in rechten 2022, katern Nationaliteit, p. 9.

Drie op de vier vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven komen uit derde landen (36.233)

- Het voornaamste land van herkomst van de nieuwe Belgen blijft **Marokko**. Met 4.842 Marokkanen die Belg zijn geworden vertegenwoordigen zij 10% van alle nieuwe Belgen in 2022.
- Daarna volgen Syrië (3.615), Irak (2.001) en Afghanistan (1.979), al is de stijging voor deze eerste twee groepen beduidend minder sterk dan de stijging die is waargenomen in 2021.
- De sterkste stijging is er evenwel voor Turken die Belg zijn geworden (1.797). Hun aantal verdubbelt nagenoeg ten opzichte van 2021 en is van het hoogste niveau sinds de hervorming van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

Een kwart van de nieuwe Belgen is afkomstig uit de EU (12.249)

- Binnen deze groep is het eerste land van herkomst met voor-sprong Roemenië (2.791). Daarna volgen Polen (1.727), Italië (1.536), Nederland (1.433) en Frankrijk (1.225).

Waarschijnlijkheid om Belg te worden volgens herkomst

Gemiddeld 2,6 nieuwe Belgen per 100 vreemdelingen in 2022

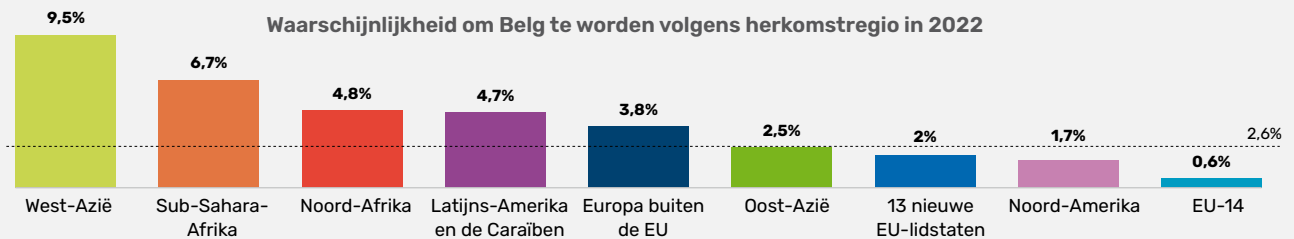
Het aantal verwervingen van de Belgische nationaliteit volgens herkomst zoals geschetst op de voorgaande pagina is sterk afhankelijk van het aantal personen met een niet-Belgische nationaliteit die in België verblijven, en die dus mogelijk de Belgische nationaliteit kunnen verwerven. In de onderstaande figuren wordt de waarschijnlijkheidsgraad om de Belgische nationaliteit te verwerven gepresenteerd naar herkomstregio's en voor de voornaamste nationaliteiten

Waarschijnlijkheid om Belg te worden

Het gaat om het aantal verwervingen van de Belgische nationaliteit in de loop van een jaar ten opzichte van de totale populatie met een niet-Belgische nationaliteit zoals vastgesteld aan het begin van dat jaar. Dat resulteert in een aantal nieuwe Belgen per 100 vreemdelingen.

Gelet op de nagenoeg automatische toekenningsprocedure voor minderjarigen (zie verderop in deze katern) wordt in de onderstaande figuren **alleen rekening gehouden met de volwassen bevolking**.

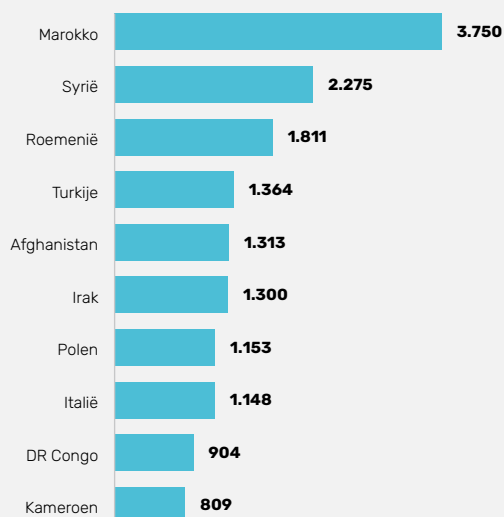

- De waarschijnlijkheidsgraad om de Belgische nationaliteit te verwerven bedroeg in 2022 gemiddeld 2,6 nieuwe Belgen per 100 vreemdelingen, al **varieert deze sterk van regio tot regio**. Zo is er een grote waarschijnlijkheid om Belg te worden bij personen afkomstig uit West-Azië, met 9,5 nieuwe Belgen per 100 vreemdelingen. Bij personen afkomstig uit Oost-Azië en Noord-Amerika is die waarschijnlijkheid om de Belgische nationaliteit te verwerven het kleinst.
- De waarschijnlijkheid om Belg te worden is **globaal genomen groter bij onderdanen uit derde landen**

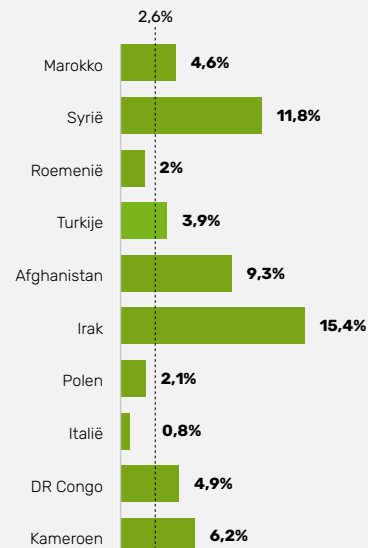
dan bij EU-burgers. Het is minder waarschijnlijk dat EU-burgers die van de vrijheid van vestiging in de EU genieten de Belgische nationaliteit wensen te verwerven dan onderdanen van derde landen. Al is er een subtiel verschil tussen de EU-14 (0,6%) en de nieuwe EU-lidstaten (2%).

- Het is het meest waarschijnlijk – als er specifiek wordt gekeken naar de voormalige nationaliteit – dat Irakezen (15,4%) en Syriërs (11,8%) de Belgische nationaliteit verwerven, terwijl die waarschijnlijkheid bij Italianen nauwelijks 0,8% is.

Aantal personen die de Belgische nationaliteit hebben verworven in 2022 volgens vorige nationaliteit (top 10 – exclusief minderjarigen)

Waarschijnlijkheid om Belg te worden in 2022 voor dezelfde nationaliteiten (exclusief minderjarigen)

Verwerving van de Belgische nationaliteit volgens procedure

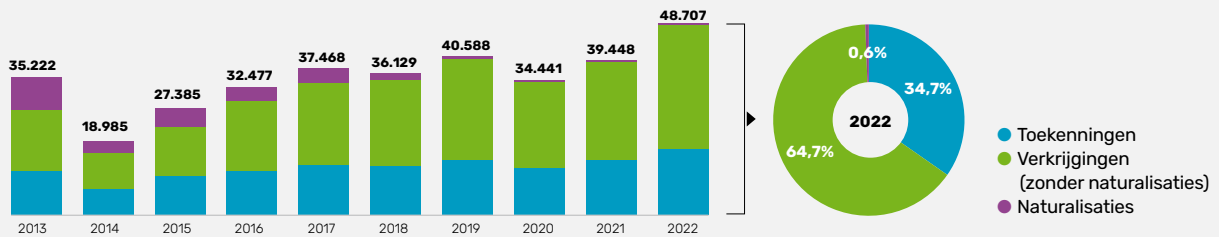
Verwerving van de Belgische nationaliteit

De Belgische nationaliteit kan via twee verschillende mechanismen worden verworven:

- De **toekenning** is het resultaat van een nagenoeg automatische procedure en gebeurt meestal bij minderjarigen. Zij worden Belg door afstamming, na adoptie of omdat ze in België zijn geboren.
- De **verkrijging** van de Belgische nationaliteit is het resultaat van een vrijwillige handeling van de persoon die de nationaliteit wil verwerven en betreft meerderjarige personen. Sinds de grondige herziening van

het Wetboek van de Belgische nationaliteit (WBN) (wet van 4 december 2012, in werking getreden op 1 januari 2013) kan de Belgische nationaliteit alleen nog worden verkregen via **nationaliteitsverklaring** (artikel 12bis) en via **naturalisatie** (artikel 19). Na de hervorming van het WBN zijn de artikels 13 tot 15 (verkrijging door nationaliteitskeuze) en 16 (verkrijging door huwelijk) ingetrokken. De aanvragen die voor 1 januari 2013 werden ingediend worden wel nog volgens de oude procedures behandeld.

Evolutie van het aantal vreemdelingen die Belg zijn geworden volgens het type procedure

- Het jaarlijkse aantal vreemdelingen die Belg zijn geworden stijgt met 24% ten opzichte van 2021.
- Deze stijging wordt aangedreven door zowel de verkrijgingen (+26%) als de toekenningen (+20%). Het aantal naturalisaties blijft teruglopen, van 364 gevallen in 2021 tot 310 in 2022 (-15%).
- Bij **twee derde** van de nationaliteitswijzigingen gaat het om **verkrijgingen**, tegenover **een derde toekenningen**.
- Het aantal **naturalisaties** vertegenwoordigt nauwelijks **0,6%** van alle nationaliteitswijzigingen.

Aantal toekenningen en verkrijgingen van de Belgische nationaliteit

Toekenning van de nationaliteit	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toekenning van de nationaliteit omwille van de nationaliteit van de vader of de moeder (art. 8)	496	672	697	627	571	689	1.083	988	1.140	1.302
Toekenning van de nationaliteit omwille van adoptie (art. 9)	165	143	141	108	72	63	83	74	59	65
Toekenning omwille van geboorte in België, in geval van staattoosheid (art. 10)	39	34	25	32	26	46	85	109	80	98
Toekenning 3e generatie (art. 11)	147	306	352	511	576	629	305	117	65	118
Toekenning 2e generatie (art. 11bis)	110	4	7	9	11	20	402	470	423	627
Toekenning omwille van collectieve toekenning (art. 12)	10.348	5.547	8.653	9.956	11.401	10.901	12.019	10.269	12.264	14.653
Totaal toekenningen	11.305	6.706	9.875	11.243	12.657	12.348	13.977	12.027	14.031	16.863
Verkrijging van de nationaliteit	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verkrijging door verklaring (art. 12bis)	11.363	9.007	12.486	17.545	20.886	22.036	25.818	21.861	24.960	31.410
Verkrijging door optie (art. 13-15)	58	13	6	8	6	8	6	7	3	3
Verkrijging door de vreemde partner van een Belg (art. 16)	4.020	116	70	85	68	35	4	3	1	2
Totaal verkrijgingen (zonder naturalisaties)	15.441	9.136	12.562	17.638	20.960	22.079	25.828	21.871	24.964	31.415
Naturalisaties (art. 19)	8.168	3.005	4.814	3.505	3.756	1.666	683	439	364	310
Andere manieren om te veranderen van nationaliteit (terugkrijgen en speciale gevallen)	308	138	134	91	95	97	100	104	89	119
Totaal	35.222	18.985	27.385	32.477	37.468	36.129	40.588	34.441	39.448	48.707

87% van de **toekenningen** gebeurt als gezamenlijk gevolg, zoals bepaald bij artikel 12 van het WBN.

- Aangezien deze automatisch aan een minderjarig kind wordt toegekend in het geval van de vrijwillige verkrijging van de Belgische nationaliteit door een ouder of adoptant, hangt de evolutie van het aantal toekenningen sterk af van het aantal personen die Belg zijn geworden via nationaliteitsverklaring (art. 12bis).

89% van de **naturalisaties** is gebaseerd op dossiers die zijn ingediend onder de oude wet.

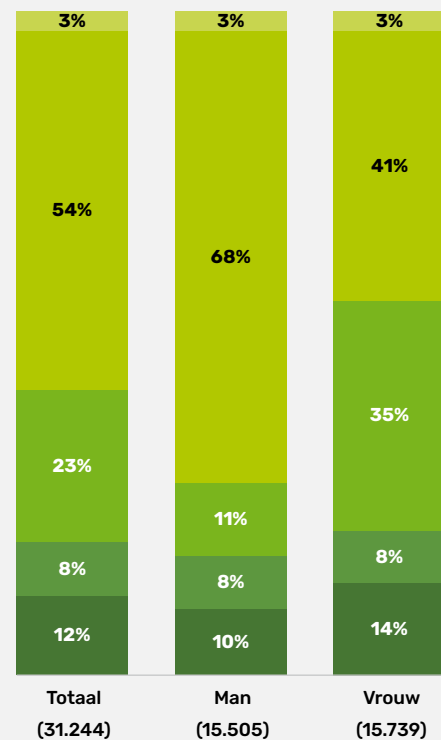
- Sinds de hervorming van 2012 is het gebruik van deze procedure een uitzondering geworden, die alleen nog geldt in gevallen van "buitengewone verdiensten op wetenschappelijk, sportief, cultureel of sociaal vlak" of voor staattozen die in België erkend zijn en er minstens twee jaar wettelijk verblijven.
- Op de 310 naturalisaties die in 2022 werden verleend waren er maar 34 op deze nieuwe wetgeving gebaseerd (11% van het totale aantal naturalisaties).

Methodologische opmerking: de toekenningen van de nationaliteit op basis van artikel 8 zijn alleen opgenomen voor staattoze kinderen of kinderen die voordien een andere nationaliteit hadden. Daarnaast worden de nationaliteitswijzigingen voor personen in het register van de niet-residenten niet in deze statistieken opgenomen, met het oog op de vergelijkbaarheid in de tijd. De cijfers die rechtstreeks van het Rijksregister (RR) of Statbel komen verschillen licht. Die beide bronnen worden in deze katern gebruikt omdat de informatie daaruit complementair is (wettelijke bepalingen voor het RR, vorige nationaliteit voor Statbel).

Traditiegetrouw vloeit het grootste deel van de Belgwordingen voort uit de **verkrijging** via verklaring op grond van artikel 12bis van het WBN. Men onderscheidt vijf mogelijke situaties:

- **Artikel 12bis, §1, 1°:** de meerderjarige vreemdeling is in België geboren en verblijft er wettelijk sinds zijn geboorte. Deze situatie vertegenwoordigt **3%** van de nationaliteitsverklaringen in 2022.
- **Artikel 12bis, §1, 2°:** de meerderjarige vreemdeling heeft al meer dan vijf jaar een wettelijk verblijf en bewijst zijn kennis van een van de landstalen, zijn maatschappelijke integratie en zijn economische participatie. Deze situatie komt het vaakst voor (**54%**), al loopt dat aandeel bij Belg geworden mannen op tot 68% tegenover 41% voor Belg geworden vrouwen.
- **Artikel 12bis, §1, 3°:** de meerderjarige vreemdeling heeft al meer dan vijf jaar een wettelijk verblijf, bewijst zijn of haar kennis van een van de landstalen, zijn of haar maatschappelijke integratie en is ouder van een minderjarig Belgisch kind of getrouwd met een Belg(ische) en woont al drie jaar met deze persoon in België. Deze situatie vertegenwoordigt gemiddeld **23%** van de nationaliteitsverklaringen, zij het met een duidelijk verschil naargelang van het geslacht (11% voor mannen tegenover 35% voor vrouwen).
- **Artikel 12bis, §1, 4°:** de meerderjarige vreemdeling heeft al meer dan vijf jaar een wettelijk verblijf en bewijst dat hij of zij geen betrekking of economische activiteit kan uitoefenen wegens een handicap of invaliditeit of door het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Deze situatie vertegenwoordigt **8%** van de nationaliteitsverklaringen in 2022.
- **Artikel 12bis, §1, 5°:** de meerderjarige vreemdeling heeft al meer dan tien jaar een wettelijk verblijf, bewijst zijn kennis van een van de landstalen en zijn of haar deelname aan het leven van de onthaalgemeenschap. Deze situatie vertegenwoordigt **12%** van de nationaliteitsverklaringen in 2022.

Nationaliteitsverklaring volgens categorie en geslacht in 2022

- In België geboren en sindsdien wettelijk verblijf
- 5 jaar wettelijk verblijf, talenkennisvereiste, maatschappelijke integratie, economische participatie
- 5 jaar wettelijk verblijf, talenkennisvereiste, maatschappelijke integratie, ouder van een Belgisch minderjarig kind of gehuwd met een Belg
- 5 jaar wettelijk verblijf met bewijs van handicap/invaliditeit of pensioengerechtigde leeftijd
- 10 jaar wettelijk verblijf, talenkennisvereiste, deelname aan het leven van de onthaalgemeenschap

Het Grondwettelijk Hof stelt dat bepaalde analfabeten toegang moeten krijgen tot de Belgische nationaliteit

In een arrest van maart 2023 oordeelde het Grondwettelijk Hof dat het feit dat bepaalde analfabeten worden uitgesloten van de Belgische nationaliteit discriminerend is.¹² Daarmee wordt een wetswijziging opgelegd waar Myria en andere actoren al lang om vragen.

Om de Belgische nationaliteit te verwerven via een verklaring na vijf jaar wettelijk verblijf, moet er in principe aan drie andere voorwaarden worden voldaan: maatschappelijke integratie, economische participatie en kennis van een landstaal. Het Wetboek van de Belgische nationaliteit vereist dat de betrokken personen kennis van het Nederlands, het Frans of het Duits kunnen aantonen die gelijk is aan het A2-niveau van het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Talen¹³ (ERK), ongeacht hun woonplaats. Voor dat niveau is zowel mondelinge als schriftelijke taalkennis vereist. Het ERK geeft als voorbeelden: "specifieke voorspelbare informatie vinden in eenvoudige, alledaagse teksten zoals advertenties, folders, menu's en dienstregelingen", of "korte, eenvoudige notities en boodschappen opschrijven" of (...) "een zeer eenvoudige persoonlijke brief schrijven, bijvoorbeeld om iemand voor iets te bedanken". Deze wettelijke vereiste sluit personen uit die, hoewel ze perfect geïntegreerd zijn en zich mondeling correct uitdrukken, niet in staat zijn om de schriftelijke vaardigheden onder de knie te krijgen. De toegang van deze personen tot de nationaliteit werd geblokkeerd tot de pensioengerechtigde leeftijd, tenzij ze konden bewijzen dat zij ofwel vijf jaar onafgebroken hadden gewerkt (wat als bewijs geldt voor kennis van de taal), of dat ze arbeidsongeschikt waren als gevolg van een handicap of invaliditeit.¹⁴

Het Grondwettelijk Hof herinnert eraan dat discriminatie niet alleen gaat over het verschillend behandelen van personen in dezelfde of vergelijkbare situaties. Het betekent ook: mensen in verschillende situaties op identieke wijze behandelen, zonder redelijke verantwoording. Het Grondwettelijk Hof stelt vast dat het WBN twee verschillende groepen identiek behandelt: mensen die niet kunnen lezen en schrijven, en geletterde mensen.

Voor het Hof is het redelijk om in het algemeen een minimumniveau van taalkennis te vereisen, inclusief schriftelijke vaardigheden op niveau A2 van het ERK. Een belangrijke kanttekening evenwel is dat het ERK ontworpen is voor geletterde mensen en geen rekening houdt met mensen die niet kunnen lezen of schrijven. Sommige analfabeten slagen er na alfabetiseringscursussen goed in om klassieke taallessen te volgen en zowel mondeling als schriftelijk het A2-niveau te bereiken. Het Hof stelt evenwel vast dat analfabetisme als gevolg van onvoldoende taalontwikkeling tijdens de jeugd kan leiden tot een achterstand die op latere leeftijd heel moeilijk, zo niet onmogelijk, kan worden ingehaald. Volgens de toelichtingen bij de opleidingsprofielen van de Vlaamse Gemeenschap bereiken sommige analfabete leerlingen op mondeling vlak hoogstens een A2-niveau en qua schriftelijke vaardigheden hoogstens een A1-niveau. Anderen zullen nooit leren lezen en schrijven, maar alleen compensatiestrategieën verwerven, zoals het inprenten van een beperkte set woordbeelden. Bij deze profielen van analfabeten zegt het taalniveau niets over hun inspanningen om de taal te leren. Het is aangetoond dat als analfabeten in deze gevallen wel mondelinge taalvaardigheden op A2-niveau bezitten, maar geen schriftelijke, dat niet wijst op onwil om zich te integreren. De oorzaak ligt bij tekortkomingen in hun traject, die te wijten zijn aan het gebrek aan bepaalde taalkundige basiscompetenties en -inzichten. In deze gevallen is de vereiste van schriftelijke vaardigheden op een niveau A2 van het ERK simpelweg een onmogelijke opdracht. Door dezelfde vereiste aan twee verschillende groepen op te leggen, discrimineert het WBN al wie niet in staat is eraan te voldoen – waarbij vrouwen wellicht in de meerderheid zijn.

Voor het Hof is deze lacune in de wet die niet met deze gevallen rekening houdt discriminerend. Daarom moet het Wetboek van de Belgische nationaliteit worden aangepast zodat vreemdelingen met een mondelinge taalkennis van A2-niveau kunnen aantonen dat hun analfabetisme hen verhindert om schriftelijke vaardigheden van A2-niveau te verwerven, ook na het volgen van de bestaande opleidingen. In afwachting van

¹² GwH, [arrest nr. 53/2023 van 23 maart 2023](#).

¹³ Het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Talen werd ontwikkeld door de Raad van Europa.

¹⁴ Art. 12bis, §1 4° van het WBN; Art. 1, 5° van het KB van 14 januari 2013 tot uitvoering van de wet van 4 december 2012 tot wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit teneinde het verkrijgen van de Belgische nationaliteit migratieneutraal te maken.

een wijziging van het WBN moeten de rechters die aan het Hof een vraag hebben gesteld onderzoeken of de betrokken vreemdelingen al dan niet het schriftelijke A2-niveau kunnen bereiken, en daarvoor zo nodig een beroep doen op deskundigen.

Myria pleit voor een spoedige wijziging van het WBN en herinnert eraan dat met dit arrest van het Grondwettelijk Hof een debat wordt afgesloten dat is ontstaan toen de mondelinge en schriftelijke taalvereisten werden ingevoerd bij de hervorming van het Wetboek in 2012. Sinds de uitvoering ervan hebben meerdere actoren, waaronder Myria, en professionals in de alfabetiseringssector het gebrek aan aandacht voor de specifieke kenmerken van analfabeten aan de kaak gesteld.¹⁵ In 2017 deed Myria de aanbeveling om “in de wetgeving en in de praktijk beoordelingsmodaliteiten van de taalkennis te voorzien die personen niet bestraffen omdat ze niet kunnen lezen en schrijven”.¹⁶ In 2018, tijdens overleg over de wijziging van het WBN, deed Myria aan het parlement de aanbeveling om voor analfabeten alleen rekening te houden met de mondelinge taalvaardigheden van het A2-niveau van het ERK.¹⁷ Daartoe werd er een amendement ingediend om een einde te maken aan wat de auteurs als een discriminatie beschouwden, met name ten aanzien van vrouwen¹⁸, maar dat werd verworpen door de meerderheid. De toenmalige minister van Justitie bestempelde de vereiste van een schriftelijke taalkennis van A2-niveau als “volstrekt redelijk”.¹⁹ In 2021 achtte de minister van Justitie toen hij in het parlement werd geïnterpelleerd het niet nodig om de wettekst te wijzigen, met als argument dat een flexibele interpretatie ervan door het koninklijk besluit volstond om het probleem van de analfabeten op te lossen.²⁰ In 2022 stelde Myria op basis van de rechtspraak vast dat alleen een wetswijziging toeliet om een einde te maken aan de uitsluiting van analfabeten²¹, wat het Grondwettelijk Hof heel duidelijk bevestigt. Myria betreurt dat er bij de hervorming van het WBN in 2012 niet van bij het begin rekening is gehouden met de situatie van analfabete vreemdelingen en dat deze lacune niet snel is rechtgezet door de wetgever. Door deze lacune in de wet, en door de weigering om ze op te lossen,

werd deze bijzonder kwetsbare groep vreemdelingen tien jaar lang de toegang tot de Belgische nationaliteit ontzegd, op een manier die nu in strijd wordt geacht met het gelijkheidsbeginsel in de Grondwet.

Volgens Myria moet het arrest van het Grondwettelijk Hof over de situatie van analfabeten een aanzet zijn voor alle actoren om de regelgeving en de praktijken aan deze specifieke groep aan te passen.

Om het verbod op discriminatie van personen die niet kunnen lezen of schrijven volledig te respecteren, moet er op alle vlakken rekening worden gehouden met hun kwetsbare situatie, dus niet alleen door een wetswijziging, maar ook bij de praktische organisatie van taalcursussen en -tests. In het bijzonder moet er worden voorzien in mondelinge taaltests bij erkende organen (bijvoorbeeld VDAB, Forem, Bruxelles-Formation, enzovoort) waarvoor er geen lees- of schrijfvaardigheid vereist is. Daarnaast zouden actoren ook rekening moeten houden met de moeilijkheden die veel personen ondervinden met het gebruik van IT-hulpmiddelen, ongeacht of ze kunnen lezen en schrijven.²² Het is derhalve cruciaal dat de taaltests toegankelijk zijn voor de vele mensen die weinig of geen kennis hebben van digitale tools.²³

AANBEVELING

Myria beveelt het parlement en de regering aan om snel een wijziging in het WBN op te nemen met betrekking tot analfabeten.

15 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, *Jaarverslag migratie*, 2013, p. 227.

16 Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2017*, pp. 174-175; Lire et écrire, *Cahier des revendications pour la prise en compte des personnes illettrées et le droit à l'alphabétisation en vue des élections du 25 mai 2014*, p. 31.

17 Myria, *Nota voor de Commissie Justitie van de Kamer, Wijzigingen van het Wetboek van de Belgische nationaliteit*, 6 maart 2018; Hoorzitting van Myria, Verslag van de Commissie Justitie, Doc. Kamer 54 nr. 2919/6, p. 158.

18 Amendement nr. 74 van mevrouw Özen en de heer Brotcorne op wetsvoorstel 54 nr. 2919/3, p. 112.

19 Verslag van de Commissie Justitie, Doc. Kamer 54 nr. 2919/6, p. 28, 57.

20 Vraag van Nahima Lanjri aan Vincent Van Quickenborne over “de modaliteiten voor de beoordeling van de taalkennis van mensen die niet kunnen lezen en schrijven”, Kamer, Commissie Justitie, Integraal verslag, 3 februari 2021, CRIV 55, COM 363, pp. 32-33.

21 Myria, *Migratie in cijfers en in rechten 2022*, katern Nationaliteit, pp. 2-3.

22 Zie hierover Unia, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, *Advies over de impact van de digitalisering van (overheids- of particuliere) diensten*, 3 februari 2023.

23 In 2021 bevond 46% van de mensen in België zich in een situatie van digitale kwetsbaarheid: 39% had zwakke digitale vaardigheden en 7% gebruikte het internet niet. Vrouwen zijn iets meer dan mannen blootgesteld aan deze situaties van digitale kwetsbaarheid (49% tegenover 43%). Het hoogste diploma dat werd behaald is een bepalende factor: 74% van de mensen die niet-gebruikers zijn of zwakke digitale vaardigheden hebben heeft alleen een diploma lager secundair onderwijs, tegenover 23% van de mensen die hoger onderwijs hebben gevolgd (L. Faure, P. Brotcorne, P. Vendramin, I. Mariën, J. Dedonder, *Barometer Digitale Inclusie 2022*, Koning Boudewijnstichting, 2022, p. 25).

Ouders die ouderschapsverlof opnemen mogen daardoor niet worden benadeeld bij hun toegang tot de nationaliteit

Het Grondwettelijk Hof stelt dat ouders die ouderschapsverlof opnemen niet mogen worden benadeeld bij de toegang tot de Belgische nationaliteit, om hun recht op een gezinsleven te garanderen.²⁴

Om de nationaliteit via een verklaring te verwerven, is het aantonen van “ononderbroken tewerkstelling” in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag een belangrijk punt. Door dat aan te tonen, voldoet men immers tegelijkertijd aan de voorwaarden inzake economische participatie, taalkennis en maatschappelijke integratie. Als het opnemen van een paar maanden ouderschapsverlof evenwel wordt beschouwd als een onderbreking van deze periode en het bewijs van maatschappelijke integratie in de weg staat, zou dat vooral nefast zijn voor vreemdelingen die voor de rest voldoen aan de voorwaarden inzake taalkennis en economische participatie. Een dergelijke interpretatie plaatst de betrokkenen immers voor een onmogelijke keuze: ofwel afstand doen van hun recht op ouderschapsverlof, ten koste van hun recht op een gezinsleven en het recht van het kind om te genieten van maatregelen ter bevordering van zijn ontwikkeling, ofwel hun recht op ouderschapsverlof uitoefenen in het belang van het gezin, en zodoende de toegang tot het staatsburgerschap aanzienlijk vertragen, niet alleen voor henzelf maar ook voor hun kinderen.²⁵ Voor het Hof vormt het vertragen van de toegang tot de nationaliteit voor ouders, puur en alleen omdat zij ouderschapsverlof opnemen, een schending van hun recht op een gezinsleven dat wordt gegarandeerd door artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 van het EVRM, en ook van het recht van het kind om te genieten van de maatregelen ter bevordering van zijn ontwikkeling, gegarandeerd door artikel 22bis van de Grondwet.²⁶

Het Hof wijst ook op de onevenredige gevolgen van een restrictieve interpretatie voor vrouwen en heel jonge kinderen, omdat ouderschapsverlof, vooral voltijds, meestal door vrouwen wordt opgenomen en dat door-

gaans kort na de geboorte. De cijfers bewijzen dat: in 2021 waren 65,63% van de ouders die ouderschapsverlof opnamen vrouwen, tegenover amper 34,37% mannen.²⁷

Voorts merkt het Hof op dat maatschappelijke integratie ook kan worden aangetoond door 400 uur beroepsopleiding, dat wil zeggen 52,5 dagen²⁸, en dat, wat betreft het ononderbroken verblijf gedurende de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag, de wet zelf bepaalt dat periodes van verblijf in het buitenland van maximaal zes opeenvolgende maanden over een totale periode van een jaar deze vereiste niet in vraag stellen, en dus evenmin de integratie in de Belgische samenleving.²⁹ Gelet op deze elementen stelt het Hof dat het niet redelijk is om het opnemen van enkele maanden ouderschapsverlof te beschouwen als strijdig met de maatschappelijke integratie van de betrokkene.

Dat is nochtans wat het parket van Halle-Vilvoorde deed in de zaak van mevrouw D., die aanleiding gaf tot het arrest van het Hof. Naar aanleiding van een verklaring die in maart 2020 ingediend werd, gaf het parket een negatief advies omdat de moeder drie maanden ouderschapsverlof had opgenomen. In december 2020 oordeelde de rechtbank van eerste aanleg dat het negatieve advies van het parket ongegrond was en dat mevrouw D. Belg mocht worden. Dat ging niet door omdat het parket tegen dat vonnis in beroep ging. In september 2021 legde het hof van beroep de vraag voor aan het Grondwettelijk Hof, dat in juni 2022 zijn arrest heeft gewezen. De door het Hof onredelijk geachte stellingname van het parket zorgde bij mevrouw D. voor een vertraging van meer dan twee jaar bij het verkrijgen van de Belgische nationaliteit.

Zoals het Hof eerder deed met betrekking tot een verlies van nationaliteit (in een zaak die in de inleiding van dit hoofdstuk aan bod kwam), wordt door deze zaak ook het belang onderstreept van de rechten van het

24 GwH, arrest nr. 79/2022, 9 juni 2022.

25 Op grond van artikel 12 van het WBN.

26 Hoewel het Hof dit niet vermeldde in zijn redenering, is het interessant om op te merken dat de eiser zich ook beriep op artikel 11 van Richtlijn (EU) 2019/1158 van het Europees Parlement en de Raad van 20 juni 2019 “betreffende het evenwicht tussen werk en privéleven voor ouders en mantelzorgers”, dat de lidstaten verplicht de nodige maatregelen te nemen om de ongelijke behandeling te verbieden van werknemers die ouderschapsverlof hebben opgenomen.

27 Statistieken van de RVA, geciteerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, [Advies nr. 2022-A/11 over voorstel van resolutie nr. 55-2134/001 over de overdraagbaarheid van het ouderschapsverlof op de langstlevende partner](#), p. 5.

28 Art. 12bis, § 1e, 2°, d) van het WBN.

29 Art. 7bis, § 3 van het WBN.

kind met betrekking tot de toegang tot de nationaliteit, een element waarmee het parket helemaal geen rekening lijkt te hebben gehouden bij zijn weigering. De recente wijziging van artikel 10 van het WBN betreffende staatloze kinderen voorziet in een adviesprocedure voor het parket, die er in de praktijk toe kan leiden dat de toekenning van de nationaliteit aan de betrokken kinderen wordt vertraagd of verhinderd. Volgens Myria is het derhalve noodzakelijk om in het WBN een bepaling op te nemen dat bij alle procedures voor toekenning en verkrijging van de nationaliteit het belang van het kind wordt vooropgesteld.

AANBEVELING

Myria beveelt aan om in het WBN een bepaling op te nemen die vereist dat het belang van het kind wordt vooropgesteld in alle procedures voor toekenning, verkrijging en verlies van de nationaliteit.

Take aways

48.482 personen hebben in 2022 de Belgische nationaliteit verkregen, 24% meer dan in 2021, maar onder de piek aan het begin van de eeuw.

De voornaamste herkomstnationaliteiten van de personen die de Belgische nationaliteit hebben verkregen zijn Marokko, Syrië en Roemenië. Samen vertegenwoordigen zij bijna een kwart van de nieuwe Belgen in 2022.

In procedures voor verkrijging en verlies van de nationaliteit wordt er niet altijd voldoende rekening gehouden met de rechten van het kind, met name bij (negatieve) beslissingen van de parketten.

AANBEVELING

Myria beveelt aan om in het WBN een bepaling op te nemen die vereist dat het belang van het kind wordt vooropgesteld in alle procedures voor toekenning, verkrijging en verlies van de nationaliteit.

Volgens het Grondwettelijk Hof is het discriminerend om van bepaalde analfabeten te vereisen dat ze schriftelijke kennis van een van de landstalen hebben om Belg te kunnen worden.

AANBEVELING

Myria beveelt het parlement en de regering aan om snel een wijziging in het WBN op te nemen met betrekking tot analfabeten.

Myria, het Federaal Migratiecentrum, is een onafhankelijke openbare instelling. Het analyseert migratie, verdedigt de rechten van vreemdelingen en strijdt tegen mensenhandel en mensensmokkel. Myria komt op voor een overheidsbeleid dat steunt op feitenkennis en respect voor de mensenrechten.

Het verslag *Migratie in cijfers en in rechten* informeert elk jaar over de actualiteit van de migratiestromen en het eerbiedigen van de grondrechten van vreemdelingen.

Myria
Victor Hortaplein 40 • 1060 Brussel
T +32 (0)2 212 30 00
myria@myria.be

www.myria.be

 @MyriaBe

 www.facebook.com/MyriaBe

 www.linkedin.com/company/myria-federal-migration-centre

MYRIA

Federaal Migratiecentrum